

Obchodzona niedawno siedemdziesiąta rocznica zakończenia drugiej wojny światowej skłania do refleksji nad polską literaturą, która przez dziesiątki lat funkcjonowała w dwóch (oddalonych geograficznie i świadomościowo) obiegu: krajowym i uchodźczym, a potem – emigracyjnym.

Minął już czas roztrząsania statusu literatury emigracyjnej w relacji do twórczości krajowej. Mniej lub bardziej dokładnie rozpoznano najważniejszych autorów i ich dorobek, jak również przedrukowano niektóre utwory. Tak było w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy literatura emigracyjna – niegdyś na ogół zakazana – okazała się wdzięcznym i dość popularnym tematem badań. Naukowe dociekania nad literaturą emigracyjną mają już swoją tradycję. W wielu polskich uczelniach (także w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie) badacze wśród swoich zainteresowań wymieniają m.in. literaturę emigracyjną, a kilka ośrodków naukowych stworzyło nawet własne środowiska badaczy tej problematyki i ugruntowało swoje pozycje w tym zakresie.

Wciąż jednak niewystarczająco rozpoznany obszarem badań nad literaturą emigracyjną jest jej edytorstwo, którego właśnie w dużej mierze dotyczy prezentowany numer „Sztuki Edycji”. Najwięcej uwagi autorzy poświęcili problemom wydawania listów. Mowa tu zarówno o artykule Beaty Dorosz na temat korespondencji Kazimierza Wierzyńskiego z Jerzym Giedroyciem, jak i źródłach opracowanych przez badaczkę (przykłady z bloku listów) oraz Pawła Kądziałę (listy Józefa Wittlina do Stefanii Kossowskiej), a także – recenzji Justyny Wysockiej odnoszącej się do edycji listów Teodora Parnickiego i Jerzego Giedroycia.

Drugi krąg tematyczny wyznaczają problemy tekstologiczne i edytorskie pojedynczych utworów – Kazimierza Wierzyńskiego (artykuł Wacława Lewandowskiego) i Jana Lechonia (artykuł Kamili Ślizewskiej).

Osobne miejsce przeznaczono na zagadnienia redakcyjno-wydawnicze. Tutaj Rafał Moczko przybliży działalność edytorską Mieczysława Grydzewskiego w latach 1945–1947, a Wojciech Klas ukazuje Bibliotekę Polską Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie jako wydawcę.

Nie zabrakło również krajowych kontekstów emigracyjnego edytorstwa, czego dowodzi opracowany przez Wiktora Gardockiego dokument *Cenzura PRL wobec twórców emigracyjnych na początku lat osiemdziesiątych XX wieku. Errata do „Czarnej księgi cenzury PRL”*. Artykuł Zbigniewa Chojnowskiego rekonstruuje z kolei krajowe i emigracyjne losy wydań książek Witolda Wirpszy.

Wynikiem refleksji nad tytułowym problemem są także wypowiedzi na temat prac naukowych poświęconych emigracyjnemu edytorstwu, zwłaszcza edytorstwu literatury. Warto podkreślić, że ośrodki krajowe gromadzą coraz więcej dokumentów w wersji oryginalnej lub cyfrowej, co na przykładzie Archiwum Pracowni Badań i Dokumentacji Kultury

Wstęp

Literackiej Uniwersytetu Rzeszowskiego ilustruje Marcelina Janisz. Piszący te słowa wydatnia zaś najistotniejsze zagadnienia i postulaty badawcze w odniesieniu do edytorstwa dzieł literackich w „polskim Londynie” z lat 1940–1990.

Oprócz zagadnień dotyczących dwudziestowiecznego edytorstwa na obczyźnie prezentowany numer „Sztuki Edycji” przedstawia również inne – nie mniej ważne – treści. W dziale źródłowym znajduje się fragment wspomnień Jana Iwańskiego o Antonim Langem, który przygotowała Aleksandra Błasińska. W „Przeglądach i Sprawozdaniach” Magdalena Kowalska i Bartłomiej Kuczkowski podejmują natomiast krytyczny namysł nad dwiema współczesnymi edycjami – dziewiętnastowiecznej korespondencji emigrantów oraz twórczości Anny Mostowskiej.

Marcin Lutomiński